

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2

Český jazyk, umění a kultura

Sada: 2

Číslo materiálu v sadě: 16

Název: **Všestranné rozborů neuměleckých textů**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

práce s odborným textem

rozbor textu ve stylistické, lexikální, morfologické, syntaktické, zvukové a grafické rovině

stylistická a řečnická cvičení

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: aktivita

Druh výukového zdroje: Pracovní list

Očekávaný výstup: Žák dokáže systematizovat dosavadní teoretické jazykovědné znalosti ve stylistické, morfologické, lexikální, syntaktické, grafické a zvukové rovině a aplikovat je při dílčích úkolech. Žák pracuje s textem, porozumí obsahu textu a dokáže ho vlastními slovy interpretovat. Dokáže vyjádřit vlastní stanovisko k dané problematice. Efektivně využívá různé zdroje informací. Žák sestaví mluvený nebo písemný projev na zadanou komunikační situaci.

Metodický list/anotace

Pracovní list vychází z komplexního rozboru neuměleckého textu ve všech jazykových rovinách. Žáci postupně plní dílčí úkoly, následuje kontrola. Stylistická cvičení vyžadují potřebný čas na přípravu, je možno zadat je v rámci domácí přípravy. Vyučující vybere a vyhodnotí některé práce společně s žáky. Zadané úlohy jsou koncipovány v souladu s Katalogem požadavků ke státní maturitní zkoušce.

Vytvořeno: 05.02.2013

Pracovní list

Text 1

Plazmové technologie

Obrábění plazmou je založeno na ohřevu nebo tavení materiálu za extrémně vysokých teplot (nad 10 000 °C), které vznikají rozkladem molekul plynu při jejich průchodu elektrickým proudem. Oblouk hoří mezi netavící se katodou (vyrobena z wolframu) a anodou, která může být tvořena opracovávaným materiálem nebo tělesem hořáku. Z hořáku vychází vysokou rychlostí úzký paprsek plazmy o průměru řádově 1 mm. Při řezání je roztavený materiál vyfukován z místa řezu asistentním plynem.

V plazmovém hořáku, který je základní součástí, dochází k přeměně elektrické energie na tepelnou energii usměrněného proudu plazmy. Důležitým parametrem plazmového hořáku je stabilizace elektrického oblouku – podle druhu použitého stabilizačního média se plazmové hořáky dělí na

- plazmové hořáky s plynovou stabilizací
- plazmové hořáky s vodní stabilizací – řezací tryska má přídavné kanálky, kterými se vstříkuje voda do plazmového hořáku.

(z učebnice *Strojírenská technologie 3, upraveno a zkráceno*)¹

Otázky k textu:

Stylistická rovina

- Zařadte uvedený text k funkčnímu stylu, své rozhodnutí zdůvodněte.
- Na kterém slohovém postupu je text založen?
- Domníváte se, že je text přiměřený vzhledem k adresátovi?
- Najděte termíny, které nejsou vázány pouze na daný obor, ale vyskytují se i v jiných vědních oborech.

Syntaktická rovina

- Zdůvodněte členění textu do odstavců.
- Odstraňte poslední vedlejší větu, sdělení převedte do věty hlavní.
- Kterým větným členem je výraz *rozkladem* (první souvětí)?
- Najděte v textu vedlejší věty a určete jejich druh.

---

¹ ŘASA, Jaroslav; POKORNÝ, Přemysl; GABRIEL, Vladimír. *Strojírenská technologie 3 - 2. díl*. 2. vyd. Praha: Scientia, spol.s r. o., pedagogické nakladatelství. 2005. s.138. ISBN 80-7183-336-3.

Lexikální a slovtvorná rovina

- Patří slovo *oblouk* mezi jednoznačná, nebo mnohoznačná slova?
- Uvedte alespoň pět přídavných jmen označujících původ a utvořených stejnou slovtvornou příponou jako slovo *elektrický/á*.
- Jak se nazývá významový vztah mezi slovy *anoda* a *katoda*?
- Najděte v textu internacionalismy.

Morfologická rovina

- Najděte v textu všechna podstatná jména slovesná. Kterou slovesnou kategorií si tato jména uchovávají?

Zvuková a grafická rovina

- Vyslovujte správně výrazy *elektricky*, *asistentní*, některých. Ke kterým chybám dochází při nepečlivé výslovnosti?

Významová rovina a práce s textem

- Napište osnovu k danému textu
- Vypište z textu klíčová slova

Text 2

Charles F. Wertherall: Končíme s kouřením

Předmluva

Než přestanete

Tato knížka byla napsána pro miliony rozumných a inteligentních lidí, kteří již pomýšleli na to, že se zbaví návyku kouřit, ale potřebují na začátku jaksi „popostrčit.“

Je určena zejména těm kuřákům, kteří vědí, že by měli přestat kouřit, jsou si vědomi, že jim cigarety škodí, ale odmítají poučit se o možných způsobech, které by jim pomohly zbavit se tohoto návyku, protože to považují za příliš bolestivý proces.

Pokud se cítíte právě tak, nic si z toho nedělejte. Na světě jsou miliony kuřáků, které mají stejné pocity!

Už pouhé pomýšlení na to, že byste mohli přestat kouřit, vás odpuzuje. Hovor na toto téma vám připadá stejně vítaný jako hovor o smrti. A snad právě tohle leccos napoví i zákeřnosti tohoto návyku.

KONČÍME S KOUŘENÍM je právě pro vás. Pro vás, kdo jste se nikdy nedostali dál než k provinilému prohlášení „víš, asi bych měl přestat“ (a hned si zase zapálíte a s chutí kouříte dál).

Jako typický kuřák máte zvláštní schopnost odrážet od sebe záplavu sdělení, která zvěstují, a často velmi barvitě, že kouření škodí vašemu zdraví.

Denně takové informace ignorujete. Znáte je, ale odmítáte je považovat za tak naléhavé, aby se mohly uchytit, zakořenit a přinutit vás k akci. Vlastně jste si podvědomě vybudoval neproniknutelnou zeď, která vašim přátelům a blízkým brání přesvědčit vás, že musíte přestat kouřit. ...

(úryvek z propagačního materiálu, překlad Helena Matějčková, z publikace Testy z českého jazyka, upraveno a zkráceno)²

Otázky k textu:

- Zařadte uvedený text k funkčnímu stylu, kterému slohového útvaru se svým charakterem přibližuje? Zdůvodněte.
- Komu je text určen? Kdo může být autorem textu?
- Najděte v textu věcné argumenty a fakta.
- Proveďte rozbor druhého větného celku (Je určena ...)
- Co vyjadřuje v textu spojení „vymýšleli jste si neproniknutelnou zeď ...“ ?
- Jaké stanovisko autora vyjadřuje věta *Než přestanete*? Varování nebo rada?
- Najděte v textu slova se stejným slovním základem. Určete základové slovo a vysvětlete, jak vznikla ostatní příbuzná slova.
- Nahradte slovo *zvěstují* jiným výrazem.

² FUCIMANOVÁ, Milena. *Testové úlohy z českého jazyka: příprava k maturitě*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. s. 100-101. ISBN 80-7168-835-5.

- Určete větné členy ve spojení *Máte schopnost odrážet od sebe ...*
- Najděte v textu slovo cizího původu a nahraďte ho slovním spojením českého původu.
- Jaký je váš názor na texty s tematikou proti kouření? Mají vliv na snížení počtu kuřáků?

- **Stylistická a řečnická cvičení** na téma „Kouření“
  - Vytvořte text úvahového charakteru, uveďte záporny, popř. klady tohoto společenského jevu
  - Vysvětlete slovo kouření jako heslo do encyklopedie společenských závislostí
  - Vyhledejte si informace o tabákovém průmyslu (historie, současné trendy)

Obrázek č.1

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spitkid.jpg>, 05.02.2013

Obrázek č. 2

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turnov,_Soboteck%C3%A1_227,_Tab%C3%A1k_a_nab%C3%ADka_lihovin.jpg, 05.02.2013

Řešení

Text 1

Plazmové technologie

Stylistická rovina

- odborný funkční styl, odborné termíny
- slohový postup výkladový, popisný
- ano
- plazma, teplota, oblouk, energie

Syntaktická rovina

- odstavec představuje novou informaci, tematické hledisko
- ... má přídavné, vodu vstříkující, kanálky
- příslovečné určení způsobu
- vedlejší věty jsou uvozeny vztažným zájmenem který/ které. Jsou to VV přívlastkové.

Lexikální a slovtvorná rovina

- oblouk je mnohознаčné slovo (architektura, strojírenství)
- statický, dynamický, archaický, seizmický, toxický ...
- antonyma
- plazma, wolfram, asistentní, stabilizace, energie

Morfologická rovina

- obrábění, řezání, vstříkování (vstříkovat) ... uchovávají si vid

Zvuková a grafická rovina

- spodoba souhlásek: [někerých] apod.

Významová rovina a práce s textem

- klíčová slova: obrábění, plazma, ohřev, elektrický oblouk, plazmový hořák ...
- osnova:
  1. Obrábění plazmou
  2. Proces hoření nebo tavení
  3. Plazmový hořák a jeho parametry
  4. Druhy plazmových hořáků

Text 2

Charles F. Wertherall: Končíme s kouřením

- publicistický styl, propagační leták (apel na čtenáře, jednoduchá fakta, snaha zaujmout, propagace knihy)
- text je určen čtenářům – kuřákům, autorem je publicista, popř. psycholog
- cigarety škodí, miliony kuřáků, kouření škodí zdraví ...
- 1.VH-2.VVpřívlastková.-3.VVpředmětná-4.VVpřívlastková-5.VVpředmětná-6.VVpřívlastková-7.VVpřívlastková-8.VVdůvodová (příčinná)
- přenesené metaforické spojení, neochota dát na rady druhých lidí, odmítnutí přestat s kouřením
- rada
- kouřit – kuřák – kouření: základové slovo je kouř, princip odvozování
- sdělují, informují
- máte – přísudek, schopnost – předmět, odrážet od sebe – přívlastek neshodný, od sebe – předmět
- inteligentních – rozumných, myslících; proces – děj, činnost, aktivita; ignorovat – přehlížet
- vyjádřit vlastní názor

- Stylistická cvičení: samostatná práce

Použité zdroje:

MARTINEC, Ivo, Jana Marie TUŠKOVÁ a Ludmila ZIMOVÁ. *Mluvnice: učebnice pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-779-3.

ŘASA, Jaroslav; POKORNÝ, Přemysl; GABRIEL, Vladimír. *Strojírenská technologie 3 - 2. díl*. 2. vyd. Praha: Scientia, spol.s r. o., pedagogické nakladatelství. 2005. ISBN 80-7183-336-3.

Internetové zdroje:

Dostupné pod licencí GNU Free Documentation License na [www](http://www.gnu.org/licenses/fdl.html):

Obrázek č. 1

NEUVEDEN, Autor, Wikimedia commons [online]. [cit. 05.02.2013]. Dostupný na WWW: <<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spitkid.jpg>>

Obrázek č. 2

NEUVEDEN, Autor. *Wikimedia commons* [online]. [cit. 05.02.2013]. Dostupný na WWW:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turnov,_Soboteck%C3%A1_227,_Tab%C3%A1k_a_nab%C3%ADka_lihovin.jpg,05.02.2013>

[